NN 129/2020 (23.11.2020.), Pravilnik o zaštiti radnika od rizika zbog izloženosti biološkim štetnostima na radu

MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOGA SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

2459

Na temelju članka 45. stavka 5., a u vezi s člankom 50. stavkom 6. Zakona o zaštiti na radu (»Narodne novine«, br. 71/14, 118/14, 94/18 i 96/18) te članka 38. stavka 3. Zakona o sustavu državne uprave (»Narodne novine« br. 66/19), ministar nadležan za rad uz suglasnost ministra zdravstva i uz prethodnu suglasnost ministra vanjskih i europskih poslova, donosi

PRAVILNIK

O ZAŠTITI RADNIKA OD RIZIKA ZBOG IZLOŽENOSTI BIOLOŠKIM ŠTETNOSTIMA NA RADU

I. OPĆE ODREDBE

Sadržaj i područje primjene

Članak 1.

(1) Ovaj Pravilnik utvrđuje obveze poslodavca i minimalne zahtjeve za sigurnost i zaštitu zdravlja radnika od rizika koji proizlaze ili bi mogli proizići zbog izloženosti biološkim štetnostima (agensima) na radu, uključujući i sprječavanje takvih rizika, te pravila, mjere, postupke i aktivnosti s ciljem osiguranja sigurnosti na radu i očuvanja zdravlja radnika.

(2) Ovaj Pravilnik odnosi se na aktivnosti u kojima su radnici izloženi ili bi mogli biti izloženi biološkim agensima zbog svog posla.

(3) Ovaj Pravilnik ne primjenjuje se za poslove pri kojima su prisutni genetski modificirani organizmi, osim u slučaju da odredbe ovoga Pravilnika propisuju višu razinu zaštite na radu.

Članak 2.

Ovim Pravilnikom u hrvatsko zakonodavstvo preuzima se Direktiva 2000/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. rujna 2000. o zaštiti radnika od rizika povezanih s izlaganjem biološkim agensima na radu (sedma pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL L 262, 17. 10. 2000.), kako je posljednji put izmijenjena Direktivom Komisije (EU) 2020/739 od 3. lipnja 2020. o izmjeni Priloga III. Direktivi 2000/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu uvrštenja virusa SARS-CoV-2 na popis bioloških agensa za koje se zna da uzrokuju zarazu kod ljudi i o izmjeni Direktive Komisije (EU) 2019/1833 (SL L 175, 4. 6. 2020.).

Značenje pojmova

Članak 3.

(1) Pojedini pojmovi koji se koriste u ovom Pravilniku imaju sljedeće značenje:

– *biološki agensi* označavaju mikroorganizme, uključujući i takve koji su bili genetski modificirani, stanične kulture i čovječje endoparazite, koji su u mogućnosti uzrokovati bilo kakvu zarazu, alergiju ili trovanje, a koji su razvrstani u četiri skupine s obzirom na razinu rizika od zaraze

– *mikroorganizam* označava mikrobiološki stanični ili nestanični entitet, koji je sposoban razmnožavati se ili prenositi genetski materijal

– *stanična kultura* označava rast stanica *in vitro,* dobivenih iz višestaničnih organizama.

(2) Biološki agensi razvrstani su u četiri rizične skupine s obzirom na njihovu razinu rizika od zaraze:

1. biološki agens iz skupine 1. je onaj za koji nije vjerojatno da će uzrokovati bolest kod ljudi

2. biološki agens iz skupine 2. je onaj koji može uzrokovati bolest kod ljudi i mogao bi biti opasan za radnike te nije vjerojatno da će se raširiti u okolinu a obično je na raspolaganju djelotvorna profilaksa ili liječenje

3. biološki agens iz skupine 3. je onaj koji može uzrokovati tešku bolest kod ljudi i predstavlja ozbiljnu opasnost za radnike, može predstavljati rizik za širenje u okolinu te u pravilu je na raspolaganju djelotvorna profilaksa ili liječenje

4. biološki agens iz skupine 4. je onaj koji uzrokuje tešku bolest kod ljudi i predstavlja ozbiljnu opasnost za radnike, može predstavljati veliki rizik za širenje u okolinu te u pravilu nema na raspolaganju djelotvorne profilakse ili liječenja.

(3) Izrazi koji se koriste u ovom Pravilniku, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Određivanje i procjenjivanje rizika

Članak 4.

(1) Poslodavac je dužan za sve svoje aktivnosti koje uključuju rizik od izloženosti biološkim agensima, u skladu s odredbama Pravilnika o izradi procjene rizika, utvrditi prirodu, stupanj i trajanje izloženosti radnika, kako bi se omogućila procjena bilo kakvog rizika za njihovu sigurnost i zdravlje te odredile potrebne mjere za sprječavanje i smanjivanje rizika.

(2) Pri aktivnostima koje uključuju izloženost većem broju skupina bioloških agensa rizik se procjenjuje na temelju opasnosti i štetnosti koju predstavljaju svi prisutni opasni biološki agensi.

(3) Procjenu rizika iz stavka 1. ovoga članka poslodavac mora periodički preispitivati, a posebno u svakom slučaju kada se pojavi bilo kakva promjena uvjeta rada ili radnog procesa koji bi mogli utjecati na izloženost radnika biološkim agensima, s posebnim naglaskom na provedbu plana mjera za sprječavanje i smanjivanje rizika.

(4) Poslodavac mora nadležnom tijelu za inspekcijski nadzor u području zaštite na radu i nadležnom specijalisti medicine rada na njihov zahtjev dati na uvid informacije korištene pri izradi procjene rizika.

(5) Procjena rizika iz stavka 1., 2. i 3. ovog članka mora se provesti na temelju svih raspoloživih informacija, uključujući:

1. klasifikaciju bioloških agensa koji su opasni za zdravlje ljudi ili bi mogli biti opasni, prema članku 19. ovoga Pravilnika

2. preporuke nadležnog specijalista medicine rada koje upućuju da biološki agens treba nadzirati radi zaštite zdravlja radnika, kada su radnici izloženi takvom biološkom agensu zbog svoga posla ili bi mogli biti izloženi

3. informacije o bolestima od kojih radnici zbog svog posla mogu oboljeti

4. moguće alergijske ili toksične učinke zbog rada radnika

5. saznanja o bolesti za koju je utvrđeno da je dotični radnik ima, a koja je neposredno povezana s njegovim poslom.

Primjena određenih članaka u vezi s procjenom rizika

Članak 5.

(1) Ako temeljem procjene rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika proizlazi da se radi o izloženosti odnosno mogućoj izloženosti biološkom agensu iz skupine 1. bez utvrđenog zdravstvenog rizika za radnike, ne primjenjuju se odredbe članaka 6. do 19. ovoga Pravilnika.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, primjenjuje se točka 1. Priloga VI. ovoga Pravilnika.

(3) Ako temeljem procjene rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika proizlazi da aktivnosti ne uključuju obvezan rad s biološkim agensom ili njegovu uporabu, ali posljedica aktivnosti može biti izloženost radnika biološkom agensu, kao tijekom aktivnosti navedenih u nepotpunom popisu u Prilogu I. ovoga Pravilnika, primjenjuju se odredbe članka 6., 8., 9. i odredbe članaka 11. do 16. ovoga Pravilnika, osim ako temeljem procjene rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika proizlazi da to nije potrebno.

II. OBVEZE POSLODAVCA

Zamjena

Članak 6.

Ako narav poslova i priroda aktivnosti dopuštaju, odnosno kada se isti radni rezultati mogu postići bez uporabe štetnog biološkog agensa, poslodavac mora izbjegavati uporabu štetnog biološkog agensa te ga zamijeniti biološkim agensom koji pod propisanim uvjetima uporabe i prema trenutnim saznanjima nije opasan, odnosno koji je manje opasan za zdravlje radnika.

Smanjenje rizika

Članak 7.

(1) Kada je procjenom iz članka 4. ovoga Pravilnika utvrđen rizik za zdravlje ili sigurnost radnika, njihova izloženost mora se spriječiti.

(2) Kada izloženost riziku tehnički nije moguće spriječiti, rizik izloženosti mora se, uzimajući u obzir aktivnosti i procjenu rizika iz članka 4. ovog Pravilnika, smanjiti na tako nisku razinu kolika je potrebna za primjerenu zaštitu zdravlja i sigurnost radnika, posebno s mjerama koje se primjenjuju u skladu s nalazom procjene rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika:

1. smanjivanjem na što manju mjeru broja radnika koji su izloženi ili bi mogli biti izloženi biološkim agensima, kao i trajanja njihove izloženosti

2. osmišljavanjem radnih postupaka i mjera kontrole koji sprječavaju ispuštanje bioloških agensa u radni prostor ili ga smanjuju na najmanju moguću mjeru

3. skupnim mjerama zaštite, odnosno pojedinačnim mjerama zaštite gdje izloženost nije moguće izbjeći

4. higijenskim mjerama koje su u skladu s ciljem sprječavanja ili smanjivanja nenamjernog prijenosa ili ispuštanja biološkog agensa s mjesta rada

5. primjenom znaka za biološku opasnost, prikazanog u Prilogu II. ovoga Pravilnika, te drugih odgovarajućih znakova upozorenja izradom planova za postupanja kod nesreća koje uključuju biološke agense

6. ispitivanjem, kada je tehnički izvedivo, moguće prisutnosti bioloških agensa korištenih pri radu izvan primarne fizičke izolacije

7. sredstvima sigurnog sakupljanja, skladištenja i odlaganje otpada od strane radnika, uključujući i primjenu sigurnih i označenih spremnika, nakon odgovarajuće obrade otpada kada se obrada zahtijeva

8. propisivanjem mjera za sigurno rukovanje i prijenos bioloških agensa unutar mjesta rada zaštitom radnika cijepljenjem i lijekovima.

Informacije za nadležna tijela

Članak 8.

(1) Kada je procjenom rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika utvrđen rizik za zdravlje ili sigurnost radnika, poslodavac mora nadležnom tijelu za inspekcijski nadzor u području zaštite na radu na njegov zahtjev dati na uvid informacije o:

1. podacima utvrđenim u procjeni rizika

2. aktivnostima pri kojima su radnici bili ili bi mogli biti izloženi biološkim agensima

3. broju izloženih radnika

4. imenima i kompetencijama stručnjaka za zaštitu na radu

5. poduzetim sigurnosnim i preventivnim mjerama, uključujući i radne postupke te metode

6. planu za hitne slučajeve za zaštitu radnika od izloženosti biološkim agensima 3. ili 4. skupine, koji mogu biti uzrokovani narušavanjem fizičke zaštite sa svrhom izolacije radnika od izvora biološke štetnosti.

(2) Poslodavac mora odmah izvijestiti ustrojstvenu jedinicu medicine rada Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i nadležno inspekcijsko tijelo u području zaštite na radu o svakom neočekivanom i neželjenom događaju na mjestu rada u vezi s rukovanjem ili uporabom biološkog agensa (u daljnjem tekstu: nesreća ili incident) koji bi za posljedicu imao ispuštanje biološkog agensa te mogao prouzrokovati težu zarazu odnosno bolest kod ljudi.

(3) Ako poslodavac prestane s obavljanjem djelatnosti dužan je ustrojstvenoj jedinici za medicinu rada Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, najkasnije u roku od 30 dana od dana prestanka djelatnosti, predati evidenciju iz članka 12. ovoga Pravilnika.

Higijena i posebna pravila zaštite na radu

Članak 9.

(1) Poslodavac je obvezan kod svih svojih aktivnosti, kod kojih postoji rizik za zdravlje ili sigurnost radnika zbog rada s biološkim agensima, poduzimati sve potrebne mjere kojima se osigurava da:

1. radnici ne konzumiraju hranu odnosno ne uzimaju napitke u radnim prostorima u kojima postoji rizik od kontaminacije biološkim agensima

2. su radnici opskrbljeni primjerenom osobnom zaštitnom odjećom ili drugom primjerenom posebnom odjećom

3. radnici imaju na raspolaganju primjerene i zadovoljavajuće prostorije za održavanje osobne higijene (kupaonice i nužnike) koje po potrebi sadržavaju i tekućinu za ispiranje očiju odnosno antiseptike za kožu

4. se sva potrebna osobna zaštitna oprema:

– pravilno čuva na točno određenome mjestu

– pregledava i čisti ako je moguće prije svake primjene, a obvezno nakon primjene

– ako je utvrđen nedostatak ili kvar, nedostatak se otklanja, kvar popravlja ili se osobna zaštitna oprema zamjenjuje prije ponovne uporabe

5. su detaljno određeni postupci za uzimanje, rukovanje i obradu uzoraka čovječjeg ili životinjskog podrijetla.

(2) Radnu odjeću i osobnu zaštitnu opremu, uključujući i osobnu zaštitnu odjeću iz stavka 1. ovoga članka, koja može biti kontaminirana biološkim agensima, radnici trebaju nakon odlaska s mjesta rada presvući i prije poduzimanja mjera iz stavka 1. točke 2. ovoga članka odvojiti od ostale odjeće.

(3) Poslodavac mora osigurati da se odjeća i osobna zaštitna oprema iz stavka 2. ovoga članka dekontaminira i očisti ili, kada je to potrebno, uništi.

(4) Troškove mjera iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka snosi poslodavac.

Informiranje i osposobljavanje radnika

Članak 10.

(1) Poslodavac mora poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurao da radnici odnosno povjerenici radnika za zaštitu na radu budu dostatno i primjereno osposobljeni iz zaštite na radu, na temelju svih dostupnih podataka, posebno u obliku informacija i uputa koje se odnose na:

1. mogući zdravstveni rizik

2. sigurnosne mjere kako bi se spriječila izloženost

3. higijenske zahtjeve

4. nošenje i uporabu osobne zaštitne opreme i odjeće

5. slijed aktivnosti koje radnici moraju poduzeti u slučajevima incidenata i njihovom sprječavanju.

(2) Osposobljavanje iz zaštite na radu se:

1. obavlja prije početka rada koji uključuje doticaj s biološkim agensima

2. prilagođava tako da obuhvati nove ili izmijenjene rizike

3. po potrebi periodički obnavlja.

Obavještavanje radnika u pojedinim slučajevima

Članak 11.

(1) Poslodavac mora osigurati i istaknuti pisane obavijesti i upute na mjestu rada koje sadržavaju postupak koji treba provoditi u slučaju:

1. ozbiljne nesreće ili incidenta u vezi s rukovanjem biološkim agensom

2. rukovanja biološkim agensom iz skupine 4.

(2) Radnici o svakoj nesreći ili incidentu koji uključuje rukovanje biološkim agensom moraju odmah obavijestiti ovlaštenika poslodavca ili stručnjaka za zaštitu na radu.

(3) Poslodavac mora odmah obavijestiti radnike odnosno povjerenike radnika za zaštitu na radu o svakoj nesreći ili incidentu koji bi za posljedicu mogao imati ispuštanje biološkog agensa, te uzrokovati težu zarazu odnosno bolest kod ljudi.

(4) Osim obveze iz stavka 3. ovoga članka, u slučaju događaja ozbiljne nesreće ili incidenta poslodavac mora što je prije moguće izvijestiti radnike odnosno povjerenike radnika za zaštitu na radu o uzrocima nesreće ili incidenta, te mjerama koje su poduzete ili ih namjerava poduzeti s ciljem otklanjanja uzroka nesreće ili incidenta i poboljšanja stanja.

(5) Svaki radnik mora imati pristup onim podacima iz evidencije iz članka 12. ovoga Pravilnika koji se na njega osobno odnose.

(6) Radnici odnosno povjerenici radnika za zaštitu na radu moraju imati pristup skupnim podacima u vezi sa zdravstvenim stanjem izloženih radnika, uzimajući u obzir pridržavanje propisa o zaštiti osobnih podataka.

(7) Poslodavac radnicima odnosno povjerenicima radnika za zaštitu na radu na njihov zahtjev mora dati na uvid podatke iz članka 8. stavka 1. ovoga Pravilnika.

Evidencija izloženih radnika

Članak 12.

(1) Poslodavac mora voditi evidenciju radnika izloženih biološkim agensima skupine 3. odnosno skupine 4., koja sadržava vrste poslova koji se obavljaju, ili su se obavljali, i kad god je to moguće naziv biološkog agensa kojemu su bili izloženi te evidenciju trajanja izloženosti, nesreća i incidenata ako ih je bilo.

(2) Evidencija iz stavka 1. ovoga članka mora se čuvati najmanje 10 godina nakon završetka izloženosti.

(3) Evidencija se vodi i u slučaju izloženosti radnika biološkim agensima koji za posljedicu mogu imati zarazne bolesti:

1. za koje je poznato da mogu prouzročiti dugotrajnu ili latentnu zarazu

2. koje prema postojećim spoznajama nije moguće dijagnosticirati dok se bolest mnogo godina kasnije ne razvije

3. koje imaju posebno dugo razdoblje inkubacije prije nego što se bolest razvije

4. koje uzrokuju bolesti koje se unatoč liječenju ponovno javljaju u više navrata tijekom duljeg razdoblja, ili

5. koje mogu ostaviti ozbiljne dugotrajne zdravstvene posljedice po radnike

(4) Evidencija iz stavka 3. ovoga članka mora se čuvati 40 godina nakon završetka posljednje poznate izloženosti.

(5) Poslodavac mora omogućiti nadležnom specijalisti medicine rada, ustrojstvenoj jedinici medicine rada Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo te ovlaštenoj osobi tijela nadležnog za inspekcijski nadzor u području zaštite na radu uvid u evidenciju iz stavka 1. ovoga članka.

Savjetovanje s radnicima i njihovo sudjelovanje

Članak 13.

Savjetovanje s radnicima odnosno s njihovim povjerenicima za zaštitu na radu u vezi s odredbama koje uređuje ovaj Pravilnik te njihovo sudjelovanje u rješavanju tih pitanja obavlja se u skladu s odredbama Zakona o zaštiti na radu.

Obavještavanje nadležnih tijela

Članak 14.

(1) O prvoj uporabi bioloških agensa skupine 2., 3. i 4. poslodavac mora prethodno obavijestiti ustrojstvenu jedinicu medicine rada Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

(2) Obavijest iz stavka 1. ovoga članka mora se poslati najmanje 30 dana prije početka rada.

(3) Uzimajući u obzir odredbu stavka 4. ovoga članka, obavijest iz stavka 1. ovoga članka mora se poslati i o prvoj uporabi svakog sljedećeg biološkog agensa skupine 4. i svakog sljedećeg novog biološkog agensa skupine 3. kada poslodavac sam privremeno klasificira taj biološki agens.

(4) Laboratoriji koji pružaju dijagnostičke usluge u vezi s biološkim agensima skupine 4. obavezni su dati samo početnu obavijest o namjeri klasifikacije biološkog agensa.

(5) Ponovna obavijest mora se dati u svakom slučaju kada se dogode značajnije promjene u procesu rada odnosno u postupcima koje obavijest čine zastarjelom i koje su važne za sigurnost ili zdravlje na radu.

(6) Obavijest iz stavka 1. do 5. ovoga članka mora sadržavati:

1. naziv i adresu poslodavca

2. ime i razinu osposobljenosti stručnjaka zaštite na radu

3. podatke utvrđene procjenom rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika

4. vrstu biološkog agensa

5. predviđene mjere zaštite i preventivne mjere.

III. OSTALE OBVEZE

Zdravstvene preventivne mjere

Članak 15.

(1) Poslodavac mora svakom radniku koji radi s biološkim agensima za kojeg je procjenom rizika iz članka 4. ovoga Pravilnika utvrđen rizik za sigurnost i zdravlje, osigurati preventivne zdravstvene preglede prije početka rada i u redovnim razmacima za vrijeme obavljanja posla, u skladu s propisom zaštite na radu o obavljanju poslova s posebnim uvjetima rada, te izravno omogućiti provođenje pojedinačnih i skupnih higijenskih mjera na mjestu rada.

(2) U dokumentu procjene rizike iz članka 4. ovoga Pravilnika treba utvrditi radnike za koje će biti navedene posebne mjere zaštite.

(3) Kada je to potrebno, radnicima koji još nisu imuni na biološki agens kojem su izloženi ili bi mogli biti izloženi, moraju se osigurati učinkovita cjepiva.

(4) Kada u slučajevima navedenim u stavku 3. ovoga članka poslodavac osigurava cjepivo, dužan je pridržavati se preporuka iz Priloga VII. ovoga Pravilnika.

(5) Zdravstvena evidencija o obavljenim zdravstvenim pregledima iz stavka 1. ovoga članka mora se dati na raspolaganje ustrojstvenoj jedinici medicine rada Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo najkasnije u roku od 30 dana od dana prestanka rada poslodavca.